

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรมวิสามัญศึกษา ได้กำหนดคุณสมบัติของหัวหน้าหมวดวิชา และรองหัวหน้าหมวดวิชา สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ตามคำสั่งที่ 253/2509 ลงวันที่ 9 สิงหาคม 2509 ดังนี้

1. เป็นผู้มีลักษณะผู้นำที่ดี
2. เป็นผู้มีเวลาดำรงราชการมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปีบริบูรณ์
3. เป็นผู้มีวุฒิปริญญา หรือ ปม. หรือเทียบเท่า และเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการนิเทศการสอนในหมวดวิชานั้น ๆ ได้ดี
4. ต้องทำการสอนในหมวดวิชานั้น ๆ ไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละ 10 ชั่วโมง สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละ 12 ชั่วโมง สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
5. โรงเรียนที่จะแต่งตั้งหัวหน้าหมวดวิชาได้นั้น ต้องมีครูที่ทำการสอนในหมวดวิชานั้น ๆ ดังนี้คือ ครูหัวหน้าหมวดวิชา 1 คน มีครูในหมวดวิชานั้นไม่น้อยกว่า 3 คน

นอกจากนี้ได้กำหนดหน้าที่ของหัวหน้าหมวดวิชาไว้ดังนี้ คือ

1. วางแผนการสอน และปฏิบัติงานอย่างอื่น ๆ ของหมวดวิชาร่วมกับครูในหมวดให้เป็นที่ไปตามความมุ่งหมายของหลักสูตร และนโยบายของโรงเรียน
2. แนะนำหรือนิเทศครูในสายเรื่องหลักสูตร ประมวลการสอนหนังสือแบบเรียน หนังสืออ่านประกอบ การจัดหาอุปกรณ์การสอน วิธีสอนและจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สัมพันธ์กับวิชานั้น
3. ควบคุมดูแลเรื่องการจัดผล ให้เป็นที่ไปตามระเบียบให้ถูกหลักวิชาวัตถุประสงค์มุ่งหมายของการสอนวิชานั้น ๆ และรวบรวมสถิติผลการสอนของนักเรียนไว้เป็นหลักฐาน

4. ควบคุมครูอาจารย์ในหมวดให้ดำเนินงานไปตามแผนที่วางไว้ และจัดครูสอนแทนในกรณีที่ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่มอบหมาย
5. ประชุมครูในหมวดวิชา โดยสม่ำเสมออย่างน้อยเดือนละครั้ง เพื่อปรับปรุงงานหรือรวมแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน การวัดผล ระเบียบวินัยของโรงเรียน และอื่น ๆ
6. ส่งเสริมครูในหมวดให้มีโอกาสพัฒนาตนเอง ให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นอยู่เสมอ ทั้งนี้โดยไม่เสียราชการ
7. ประสานงานกับผู้บริหาร ครูหัวหน้าสายวิชาอื่น ๆ ศึกษานิเทศก์ ชุมชน และแหล่งวิทยาการที่จะให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ
8. ดูแลรักษาห้องประจำวิชา และพัสดุครุภัณฑ์ ตลอดจนจัดหาอุปกรณ์การสอนในหมวดวิชานั้น ๆ
9. ประเมินผลงานของหมวดวิชา สรุปรายงานการปฏิบัติงาน เสนอขอคิดเห็นของครูในหมวดให้ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ทราบ
10. มีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นต่อครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ เพื่อประกอบการพิจารณาความดีความชอบของครูในหมวด¹

พิมพ์พรรณ เกษะเจริญ ได้เสนอแนะงานของหัวหน้าหมวดวิชาการระดับมัธยมศึกษาไว้ว่าควรมีหน้าที่รับผิดชอบ คือ

1. พิจารณาศึกษารายละเอียดของหลักสูตร ประมวลการสอน หนังสือแบบเรียน หนังสือประกอบ
2. แนะนำครูในสายวิชา เกี่ยวกับการใช้ประมวลการสอน หนังสือแบบเรียน หนังสือประกอบ

¹กรมวิสามัญศึกษา, "วิธีการแต่งตั้งหัวหน้าสายวิชาและรองหัวหน้าสายวิชา" คำสั่งที่ 253/2509 ลงวันที่ 9 สิงหาคม, 2509 (อัครสำเนา)

3. แนะนำครูเกี่ยวกับวิธีสอน ความมุ่งหมายของหลักสูตร วิธีวัดผล การเก็บคะแนน
4. สาธิตการสอนแก่ครูในสิ่งที่ครูสอนไม่คล่อง
5. มอบหมายและแบ่งงานสอนในชั้นแต่ละชั้น ตามความถนัดและความสามารถของครู ช่วยครูแก้ไขแบบฝึกหัดที่ครูเขียนเพิ่มเติมเพื่อใช้ในการไปฝึกให้นักเรียนหัดเขียน
6. ช่วยครูผู้สอนคุมคุมทำงานของนักเรียน เพื่อทราบความเคลื่อนไหวในชั้น การเรียนของนักเรียน และวิธีการสอนของครู แนะนำให้มีการตรวจงานและให้ทำแบบฝึกเขียน หรือทดลองปฏิบัติใหม่มากขึ้น เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสแสดงออก
7. ติดตามความเคลื่อนไหวทางด้านการวิชาการจากหน่วยศึกษานิเทศก์ กรม และกองที่ตนสังกัด
8. ควรมีชั่วโมงสอนอย่างมาก 15 ชั่วโมงต่อหนึ่งสัปดาห์ โดยใช้ชั่วโมงว่างในการดูการสอนของครู และวางโครงการสอนให้แก่ครูทุกระดับโดยร่วมกับครูผู้สอน
9. ส่งเสริมการใช้ห้องสมุด มอบหมายให้ครูช่วยแนะนำส่งเสริมการอ่าน และติดตามผลงานด้วย
10. ติดตามวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิในสายวิชาใหม่แนะนำ บรรยาย อภิปรายชี้แจงแก่ครูผู้สอน และแก่นักเรียน โดยหัวหน้าสายเป็นผู้กำหนดหัวข้อเรื่องให้
11. ร่วมจัดทำอุปกรณ์การสอน ซื่อหนังสือประกอบการเรียน การสอนและหนังสือสารคดีเข้าห้องตามสายวิชา จัดภาพ slide tape แผนเสียง เครื่องทดลอง แนะนำวิธีใช้แก่ครูผู้สอนใดด้วย
12. เข้าร่วมการอบรมในชั้นวิชาตามสาย เพื่อปรับปรุงวิชาการของโรงเรียนให้ดำเนินไปอย่างทันกับเหตุการณ์
13. จัดการประกวดผลงาน เช่น ประกวดการเขียนเรียงความ การทดลอง การประดิษฐ์ การสร้างเครื่องมือ ให้นักเรียนแต่ละห้องได้แข่งขันและค้นคว้าหาความรู้ อยู่เสมอ

14. เป็นสื่อสายกลางติดต่อระหว่างครูกับครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่และติดต่อระหว่างกระทรวงกับโรงเรียนในคานาวิชาการ

15. ประเมินผลและวิจัยผลงานเมื่อสิ้นปีการศึกษา ซึ่งแจ้งปัญหาและข้อเสนอแนะขอควรแก้ไขข้อบกพร่องในปีก่อน รวบรวมแผนงานในปีต่อไปกับครูในสายวิชา

16. รับฟังความคิดเห็นของครูผู้สอนและนักเรียน ส่งเสริมสมาคมครูและผูกครอง

17. มีเวลาพอที่จะตรวจสอบผลงานของนักเรียนในสายวิชาที่รับมอบหมายของแต่ละชั้น เคื่อนละครั้ง

18. เข้าสอนแทนเมื่อครูในสายวิชาขาดสอนได้เสมอ ทหาวิทยากรชาวต่างประเทศมาให้ความรู้แก่ครู และนักเรียนเป็นการเพิ่มเติมนอกเวลาเรียน

19. ช่วยดูแลนักเรียนฝึกสอนทั้งในคานาบันทึกการสอน และปฐมนิเทศครูใหม่

20. เสนอการจัดตัวครูเข้าสอนในแต่ละชั้น และเสนอความคิดความชอบของครูในสายวิชาให้อาจารย์ใหญ่ได้พิจารณา เพราะเป็นผู้ใกล้ชิดกว่า¹

ในปี พ.ศ. 2508 วิชา เพ็ญเพียร ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของหัวหน้าวิชาคณิตศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ ในจังหวัดพระนครและธนบุรี โดยส่งแบบสอบถามไปยังหัวหน้าวิชาคณิตศาสตร์ 22 คน ครูสอนวิชาคณิตศาสตร์ 65 คน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ รวม 22 แห่ง จากผลการวิจัยพบว่า

1. หัวหน้าวิชาคณิตศาสตร์ ในโรงเรียนต่าง ๆ ที่กล่าวถึง มีชั่วโมงการสอนเฉลี่ย 15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ งานของหัวหน้าวิชาส่วนมากอยู่ในระยะเริ่มต้น ตำแหน่งนี้ส่วนมากแต่งตั้งเป็นการภายในเท่านั้น จึงไม่ได้รับมอบหมายอำนาจและความรับผิดชอบที่แน่นอน งานคานาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าวิชาที่จัดทำด้วยตนเองสูงสุดไม่เกิน 65% กิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่เคยจัดทำเลยได้แก่ การเชิญวิทยากรมาให้

ความรู้แก่ครู และการประชุมเพื่อดำเนินการจัดตั้งชุมนุมวิทยาศาสตร์

2. ครูคณิตศาสตร์มีชั่วโมงสอนเฉลี่ย 18 ชั่วโมง/สัปดาห์ จากภารกิจดังกล่าวของครู นักเรียนให้ความสนใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์น้อย ในการสอนครูใช้อุปกรณ์การสอนและจัดกิจกรรมน้อยไป ปัญหาที่ครูประสบในการสอนได้แก่ นักเรียนไม่เอาใจใส่ในวิชานี้ เวลาเรียนน้อย ครูต้องการให้ขยายเวลาเพิ่มขึ้น สิ่งที่ครูต้องการให้หัวหน้าวิชาจัดทำมากที่สุด คือการจัดซื้อและจัดหาอุปกรณ์การสอนตามโปรแกรมของหลักสูตรให้มากขึ้น และให้คำแนะนำในด้านการใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะของการวิจัยนี้คือ เมื่อผู้บริหารงานในโรงเรียนเห็นประโยชน์ในการมีหัวหน้าวิชาคณิตศาสตร์ เพื่อแบ่งเบาภาระก็ควรพิจารณาจัดทำโดยมีหลักเกณฑ์การเลือกให้โดยผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและแต่งตั้งให้เป็นทางการ พร้อมทั้งมอบหมายอำนาจและความรับผิดชอบเพื่อจะได้ปฏิบัติงานให้บังเกิดผลคืออย่างจริงจัง หัวหน้าวิชาคณิตศาสตร์ควรจะได้รับการอบรมเพื่อที่จะได้ปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ¹

ในปี พ.ศ. 2512 เพ็ญแข บุญสิทธิ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพระนคร-ธนบุรี ส่งแบบสอบถามไปยังหัวหน้าหมวดวิชา 292 คน ครูใหญ่ 57 คน พบว่า

1. พื้นฐานและประสบการณ์ของหัวหน้าหมวดวิชา

1.1 หัวหน้าหมวดวิชาทั้งที่สังกัดกรมสามัญศึกษาและองค์การบริหารส่วนจังหวัด ส่วนมากทำงานในหน้าที่หัวหน้าหมวดมีระยะเวลา 1 - 3 ปี

1.2 อายุเฉลี่ยของหัวหน้าหมวดวิชาทั้งสองสังกัดมีอายุไล่เลี่ยกันคือ

¹วิภา เพ็ญเพียร, บทบาทของหัวหน้าวิชาคณิตศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สายอาชีพ ในจังหวัดพระนครและธนบุรี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทภาคการศึกษา บริหารการศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509)

1.3 วุฒิสถูที่สุดของหัวหน้าหมวดวิชาคือ ปริญญาตรี และวุฒิต่ำสุดคือ ประกาศนียบัตรทางการศึกษา มีครูหัวหน้าหมวดวิชาเป็นจำนวนมากที่มีวุฒิปริญญา

1.4 จำนวนชั่วโมงที่ทำการสอน ผลการวิเคราะห์จำนวนชั่วโมงที่ทำการสอนของหัวหน้าหมวดวิชา ปรากฏว่า ครูที่สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสอนโดยเฉลี่ย สัปดาห์ละ 22 ชั่วโมง และครูที่สังกัดกรมสามัญศึกษาสอนโดยเฉลี่ยสัปดาห์ละ 19 ชั่วโมง

1.5 หัวหน้าหมวดวิชา ส่วนมากเข้ารับการอบรม วิธีสอนวิชาเฉพาะรองลงมาได้แก่ การบริหารโรงเรียน

2. เกี่ยวกับบทบาทของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนประถมศึกษาชั้นประถมศึกษา วัลักษณ์งานในหน้าที่แบ่งได้เป็น 10 ประการคือ

- 2.1 การเตรียมการก่อนเปิดภาคเรียน
- 2.2 งานคานินิเทศการสอน
- 2.3 การควบคุมการสอน
- 2.4 การจัดหา เก็บรักษาและบริการอุปกรณ์
- 2.5 การอบรม แนะนำและส่งเสริมนักเรียน
- 2.6 การวัดผลนักเรียน
- 2.7 งานคานินิเทศวิชาการ
- 2.8 การประเมินผลครู
- 2.9 การส่งเสริมครู
- 2.10 การบริหารงานบุคคล

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูหัวหน้าหมวดวิชากับความคิดเห็นของครูใหญ่เกี่ยวกับบทบาทของหัวหน้าหมวดวิชา ปรากฏว่า ความคิดเห็นของครูทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน¹

¹ เพ็ญแข บุญสิทธิ์, "บทบาทของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพระนคร-ธนบุรี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513).

ในปี พ.ศ. 2513 สมศรี ชำกนก ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สายสามัญ ในจังหวัดพระนครและธนบุรี โดยส่งแบบสอบถามไปยังหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา จำนวน 35 คน และครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา จำนวน 145 คน ในโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษา สายสามัญ ในจังหวัดพระนครและธนบุรี รวม 35 โรงเรียน จากผลการวิจัยพบว่า

1. หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา มีชั่วโมงสอนเฉลี่ยแล้ว 16 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และชั่วโมงปฏิบัติงานในหน้าที่ เฉลี่ยแล้ว 12 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
2. การปฏิบัติงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา โดยเฉลี่ยแล้ว หัวหน้าสายวิชาส่วนใหญ่ทำร่วมกับผู้อื่น
3. คุณภาพการปฏิบัติงานของหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาตามความเห็นของครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา โดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์พอใช้ และงานที่มีคุณภาพการปฏิบัติงานต่ำสุดได้แก่งานคานานิเทศการสอน
4. สิ่งที่เป็นปัญหาทำให้การปฏิบัติงานของหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษายังไม่ดีพอคือ ก็คือผู้บริหารไม่ไดวาง โครงการงานเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบของหัวหน้าสายวิชาไว้อย่างแน่นอน ทำให้หัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาปฏิบัติงานได้ไม่เต็มที่ เพราะเกรงจะไปก้าวกายงานของผู้บริหารและหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาเอง ก็ยังไม่เข้าใจกระจ่างแจ้งในหน้าที่ของตนว่ามีอะไรบ้าง เวลาปฏิบัติงานในตำแหน่งหัวหน้าสายวิชาก็มีน้อย เพราะมีชั่วโมงสอนมาก และครูก็ยังให้ความร่วมมือน้อย เพราะหัวหน้าสายไม่มีอำนาจบังคับบัญชา¹

ในปี พ.ศ. 2514 สมทรง ภัทรชาคร ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของหัวหน้าสายวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนรัฐบาล ระดับมัธยมศึกษา สายสามัญ ในจังหวัด

---

¹สมศรี ชำกนก, "บทบาทของหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสายสามัญ ในจังหวัดพระนครและธนบุรี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514).

พระนครและธนบุรี โดยสร้างแบบสอบถามขึ้น 2 ชุด สำหรับถามหัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 40 คน และถามครู-อาจารย์ ผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษ 220 คน ในโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษา สายสามัญ ในจังหวัดพระนคร-ธนบุรี รวม 40 โรงเรียน พบว่า

1. หัวหน้าสาขาวิชาส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับงานในหน้าที่ของหัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษมาแล้ว วุฒิสูงสุดของหัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษคือ ปริญญาโททางการศึกษาและวุฒิประกาศนียบัตรทางการศึกษา เป็นวุฒิต่ำสุด

2. เกี่ยวกับบทบาทของหัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมปรากฏว่างานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าสาขาวิชาได้วิเคราะห์ผลออกมาว่า หัวหน้าสาขาวิชาจัดทำร่วมกับผู้อื่นมากที่สุดคือ ร้อยละ 34.44 จัดทำด้วยตนเองร้อยละ 26.11 นอกจากนั้นเป็นงานที่ผู้อื่นจัดทำร้อยละ 10.83 และงานที่ไม่ได้จัดทำเลยร้อยละ 28.62

งานที่หัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษ มีบทบาทในการจัดทำร่วมกับผู้อื่นมากที่สุด มีทั้งค่านับบริหาร ค่านับการเรียนการสอนและค่านับบริหาร

งานหัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ส่วนมากไม่ได้จัดทำเลย ได้แก่ การนิเทศและปรับปรุงการสอนของครู และการส่งเสริมประสิทธิภาพของครูในสาขาวิชา

3. คุณภาพการปฏิบัติงานที่ได้ผลสูงสุดอยู่ในเกณฑ์ที่มีเพียงคนเดียวคือ การวัดผลและประเมินผลการเรียนของนักเรียน งานที่ปฏิบัติได้ผลต่ำสุดอยู่ในเกณฑ์ไม่ดี คือ การนิเทศและการปรับปรุงการสอนของครูและการส่งเสริมประสิทธิภาพของครูในสาขาวิชา นอกจากนั้นเป็นงานที่ปฏิบัติได้ผลอยู่ในเกณฑ์พอใช้ เฉลี่ยคุณภาพของการปฏิบัติงานในหน้าที่ของหัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษทุกด้านอยู่ในเกณฑ์พอใช้ คือปฏิบัติได้ผล 40 - 59%¹

¹สมทรง ภัทรชาคร, "บทบาทของหัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนรัฐบาล ระดับมัธยมศึกษา สายสามัญในจังหวัดพระนครและธนบุรี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514).

ในปี พ.ศ. 2517 ประยุทธ์ กุญสากร ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ บทบาทของ หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยในวิทยาลัยครู โดยส่งแบบสอบถามไปยังหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยในวิทยาลัยครู 29 แห่ง แห่งละ 1 คน รวม 29 คน และครูอาจารย์ในหมวดแห่งละ 9 คน รวม 261 คน รวมประชากรที่ใช่ในการวิจัยทั้งสิ้น 290 คน พบว่า

1. เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย

1.1 งานที่หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ทำด้วยตนเองและรวมทำกับผู้อื่น คือ งานติดต่อกับประสานงานและธุรการ กับงานบริหารบุคลากรทางวิชาการในหมวดวิชา

1.2 งานที่หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ทำร่วมกับผู้อื่นคือ งานเตรียมการก่อนเปิดภาคเรียน, งานส่งเสริมประสิทธิภาพของครูอาจารย์ในหมวดวิชา, งานส่งเสริมการเรียนภาษาไทยของนักเรียนและนักศึกษา, งานวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนและนักศึกษา งานจัดบริการวัสดุอุปกรณ์ และงานฝึกสอนของนักเรียนและนักศึกษา

1.3 งานที่หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ไม่มีการจัดทำคือ งานนิเทศการสอนและปรับปรุงการสอนของครูอาจารย์ในหมวดวิชา, งานควบคุมดูแลการสอนของครูอาจารย์ในหมวดวิชา, งานติดตามและประเมินผลงานของครูอาจารย์ในหมวดวิชา

การปฏิบัติงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าหมวดวิชาในความเห็นของหัวหน้าหมวดวิชาและของครูอาจารย์ในหมวดวิชาส่วนใหญ่แล้ว มีความเห็นสอดคล้องกันและโดยเฉลี่ยแล้วคุณภาพการปฏิบัติงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าหมวดวิชาอยู่ในเกณฑ์พอใช้

3. ปัญหาที่สำคัญในการปฏิบัติงานของหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยคือ

3.1 หัวหน้าหมวดวิชาและครูอาจารย์ในหมวดวิชามีงานพิเศษอื่น ๆ ที่จะต้องปฏิบัติมาก จึงทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานของหมวดวิชาได้อย่างเต็มที่

3.2 ขาดการประชุม ปรึกษาหารือ และขาดการวางแผนงานร่วมกันระหว่างหัวหน้าหมวดวิชากับครูอาจารย์ในหมวดวิชา

3.3 ขาดงบประมาณในการจัดซื้อ หนังสือ ตำรา และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ

สำหรับหมวดวิชา¹

ในปีพ.ศ. 2518 ชูจิต อาศัยบุญ ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ใช้หลักสูตรแบบกว้าง โดยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มประชากร 3 กลุ่มคือ อาจารย์ใหญ่ หัวหน้าหมวดวิชา และครู เป็นจำนวน 454 ฉบับ ผลการวิจัย สรุปว่า

1. หน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าหมวดวิชา มีลักษณะเป็นงานบริหาร การศึกษา 3 ด้าน คืองานวิชาการ งานบริหารงานบุคคล งานธุรการ การเงินและอาคารสถานที่ สำหรับงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน มีการปฏิบัติแต่อยู่ในเกณฑ์น้อย
2. ความเห็นระหว่างอาจารย์ใหญ่ กับหัวหน้าหมวดวิชาที่เป็นตัวอย่างประชากร ในงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน งานด้านวิชาการ งานด้านธุรการ การเงินและอาคารสถานที่ ไม่แตกต่างกัน แต่งานด้านบริหารงานบุคคล ตัวอย่างประชากรทั้ง 2 กลุ่ม มีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05
3. ความเห็นระหว่างอาจารย์ใหญ่กับครู เกี่ยวกับบทบาทของหัวหน้าหมวดวิชา ในบริหารการศึกษาทุก ๆ ด้านไม่แตกต่างกัน
4. ความเห็นระหว่างหัวหน้าหมวดวิชากับครูในงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ไม่แตกต่างกัน แต่ความเห็นงานด้านวิชาการ ด้านบริหารงานบุคคล และงานด้านธุรการ การเงินและอาคารสถานที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05
5. บทบาทของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนขนาดใหญ่ และในโรงเรียนขนาดเล็กที่เป็นตัวอย่างประชากร ไม่แตกต่างกัน²

¹ประยูทธ กุศลสาร, "บทบาทของหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยในวิทยาลัยครู" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517)

²ชูจิต อาศัยบุญ, "บทบาทของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาแบบกว้าง", (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519).

ในปี ค.ศ. 1953 เอ็ดมอนสัน (Edmonson) ได้กล่าวถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าสายวิชาไว้ดังต่อไปนี้

1. แจกจ่ายและระวางรักษาแบบเรียนที่ไคฟรี
2. กำหนดหนังสือเรียนประกอบ
3. รวบรวมรายชื่อและเครื่องมือที่ใช้ในสายวิชา
4. มีความรับผิดชอบเกี่ยวกับ
  - วิชาที่สอนในสายวิชานั้น
  - วิชาที่สัมพันธ์กับสายวิชาอื่น ๆ
  - สำรวจและเสนอแนะแบบเรียนใหม่ ๆ
  - แนะนำครูใหม่ในสายวิชา
  - เสนอแนะงานที่ครูจะให้เด็กทำ
  - สร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับ เด็กและผู้ปกครองในการแก้ปัญหา และตอบคำถาม
  - จัดและควบคุมการประชุมของสายวิชา
  - คัดเลือกมาตรฐานและปริมาณผลวิชาการในแผนก
  - นิเทศการสอนวิชาในสาย

จากหน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ เหล่านี้ อาจสรุปได้เป็น 3 หัวข้อใหญ่ ๆ คือ

1. หัวหน้าสายวิชาควรเป็นผู้นำและผู้นิเทศ คือเป็นทั้งผู้บริหารและผู้นิเทศเทคนิคและศิลปะของการสอน ดังนั้นหัวหน้าสายวิชาควรเป็นผู้ได้รับการฝึกฝนมาอย่างดีและเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับโรงเรียนทั้งหมดอย่างกว้างขวาง
2. หัวหน้าสายวิชาควรเป็นผู้รับผิดชอบในด้านการบริหาร คือเป็นกรรมการบริหารระบบหนึ่งของโรงเรียน

3. เป็นหัวหน้าและประสานงานทั้งในด้านการพัฒนาหลักสูตรและพัฒนาบุคคล ในด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและโรงเรียนให้ดีขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องใช้ประสานงาน¹

ในปี ค.ศ. 1960 ฮัลมอด (Howard Frankin Aldmon) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "พฤติกรรมที่สำคัญของหัวหน้าหมวดวิชา โดยมีชื่อภาษาอังกฤษว่า "Critical Behavioral Requirments of Heads of Departments" โดยแจกแบบสอบถามไปยังอาจารย์ในสถาบันชั้นอุดมศึกษา 3 แห่ง โดยให้ผู้ตอบบรรยายพฤติกรรมหรือสถานการณ์ที่หัวหน้าแผนกวิชาใช้ในการปฏิบัติต่อพวกเขา ในการให้บริการและกิจกรรมต่าง ๆ และให้เหตุผลด้วยว่า ทำไมเขาจึงรู้สึกว่าเป็นพฤติกรรมที่ใช้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพมากที่สุดหรือน้อยที่สุด เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลจากคำตอบได้พฤติกรรมที่พวกเขาต้องการ 7 ข้อ ดังนี้

1. หัวหน้าแผนกวิชาจะต้องกระทำการต่าง ๆ อย่างตรงไปตรงมา ซื่อสัตย์สุจริต และแสดงให้เห็นว่า มีอารมณ์มั่นคงในการดำเนินงานการบริหาร
2. หัวหน้าแผนกวิชาต้องจัดให้มีการวางแผนร่วมกัน ซึ่งหัวหน้าแผนกวิชาจะทำการวางแผน โดยจัดให้มีบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมเพื่อจัดวางนโยบาย จัดกิจกรรมหรือโปรแกรมต่าง ๆ
3. หัวหน้าแผนกวิชาต้องแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อบุคคลอื่น ๆ จะต้องเห็นคุณค่าของความพยายาม และประโยชน์จากบุคคลในแผนกและในโรงเรียน
4. หัวหน้าแผนกวิชาต้องแสวงหาวิธีการแก้ปัญหาโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และส่งเสริมผู้อื่นให้ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหาคว
5. หัวหน้าแผนกวิชาต้องตระหนักว่า การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ และควรพยายามให้การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปตามความต้องการของแผนกวิชา อย่าง

¹ J.B. Edmonson, The Administration of Modern Secondary School, (New York : The McMillan Company, 1953), pp. 100-102

ไว้ก็ตามควรเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปดีกว่าเปลี่ยนแปลงโดยทันทีทันใด

6. หัวหน้าแผนกวิชาติดต่อกับทุกคนได้อย่างเสรีและอย่างมีประสิทธิภาพ โดยตระหนักว่า การที่จะบรรลุผลของความพยายามสูงสุดได้ ก็โดยที่ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมได้รับทราบเรื่องราวโดยทั่วถึงกัน

7. หัวหน้าแผนกวิชาให้ความมั่นคงทางด้านการเงินทุนเพียงพอ แบ่งปันความรับผิดชอบต่าง ๆ และจัดโปรแกรมส่วนตัวให้ดี โดยจะไม่บั่นทอนการให้บริการที่สำคัญ ๆ ในงานของแผนกวิชา¹

ในปี ค.ศ. 1960 เอสคิว (Cletis Theodore Eskew) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คณะคณาจารย์วิชาการและบทบาทในการปรับปรุงการสอน โดยมีชื่อภาษาอังกฤษว่า "The Academic Dean and His Roles in the Improvement of Instruction" โดยส่งแบบสอบถามไปยังคณะคณาจารย์ในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยที่เปิดการสอนถึงขั้นปริญญาโทในสหรัฐอเมริกา จำนวน 291 คน ได้รับแบบสอบถามคืน ร้อยละ 78 ผลจากการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. คณะคณาจารย์วิชาการ มีความเห็นแตกต่างกันในแง่การใช้วิธีการปรับปรุงการสอนและการประเมินผลงาน
2. คณะคณาจารย์วิชาการ มีความสนใจอย่างกว้างขวางมากเกี่ยวกับการปรับปรุงการสอน
3. ความสนใจในด้านการปรับปรุงการสอนนี้ มีความสอดคล้องกับการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาก
4. คณะคณาจารย์วิชาการโดยยกย่องวิธีการปรับปรุงการสอนที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมากกว่าวิธีที่ไม่เคยใช้มาก่อน

---

¹Howard Frankin Aldmon, "Critical Behavioral Requirements Head of Departments;" Dissertation Abstracts 20 (February, 1960) : 3138 - 9.

5. คณบดีฝ่ายวิชาการเห็นว่าการให้รางวัลแก่ครูอาจารย์ที่สอนดี เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพสำหรับการปรับปรุงการสอน¹

ในปี ค.ศ. 1962 แบลร์ (Glenn Myers Blair) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูที่ดีไว้หลายประการ ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะที่น่าสนใจและเป็นเรื่องที่หัวหน้าหมวดวิชาควรรู้อย่างยิ่ง เพื่อให้เป็นแนวทางและปรับปรุงงานในหน้าที่ความรับผิดชอบของตน ครูที่มีความก้าวหน้าในวิชาชีพของตนควรมีลักษณะดังนี้

1. เป็นผู้ที่เรียนรู้อยู่เสมอ ครูจะต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ คนควา ติดตามข่าวสารให้ทันต่อเหตุการณ์ของโลก ทั้งด้านวิทยาการและด้านสังคม เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบันและช่วยกระตุ้นให้เด็กมีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาค้นคว้าบาง

2. ประเมินผลและปรับปรุงบุคลิกลักษณะของตน บุคลิกภาพของครูมีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติและการเรียนการสอนแก่เด็กเป็นอย่างมาก ดังนั้นครูจึงควรมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมและพึงปรารถนา

3. รู้จักใช้วารสารทางวิชาการช่วยแก้ไขปัญหาทางวิชาชีพ ครูต้องศึกษาค้นคว้าอยู่เสมอ โดยสร้างนิสัยในการอ่าน ซึ่งผู้บริหารอาจช่วยปรับปรุงนิสัยในการอ่านได้หลายอย่างเช่น

- 3.1. จัดหางบประมาณสำหรับซื้อหนังสือด้านวิชาชีพไว้ส่วนหนึ่งทุกเดือน
- 3.2. รวมมือกับครูและบรรณารักษ์ จัดห้องสมุดทางวิชาชีพในโรงเรียน
- 3.3. จัดให้ครูมีเวลาว่างในแต่ละสัปดาห์ เพื่อทำการศึกษาค้นคว้าด้วย

ตนเอง

¹Cletis Theodore Eskew, "The Academic Dean and His Roles in the Improvements of Instruction," Dissertation Abstracts 20 No. 11(1960) : 4347.

4. สํารวจตนเองอยู่เสมอ ครูควรจะสำรวจตนเองเกี่ยวกับสิ่งที่ตนทำและ วิจารณ์กิจกรรมในห้องเรียน ซึ่งอาจสำรวจได้โดย ทดสอบผลการเรียนของนักเรียน ใช้ แบบสอบถามความต้องการของนักเรียน หรือให้นักเรียนประเมินผลการสอนหรือบุคลิกภาพ ของครู สิ่งเหล่านี้นำมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนในชั้นเรียน

5. ปรับปรุงกิจกรรมในชั้น ซึ่งอาจปรับปรุงงานด้านต่าง ๆ ได้แก่

5.1. การมอบหมายงาน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน

5.2. การควบคุมกิจกรรม ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและ การจัดกิจกรรม

5.3. การใช้แหล่งวิทยาการ ฝึกให้นักเรียนรู้จักอ่านหนังสือ วารสาร หรือรู้แหล่งวิทยาการ และรู้จักการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ภาพยนต์ โทรทัศน์ รูปภาพ เป็นต้น

5.4. การประเมินผลการเรียน โดยตั้งจุดมุ่งหมายของการเรียนให้ แน่ชัด ช่วยหาทางให้เกิดรู้จักวิธีตั้งเป้าหมายของตนเอง มีส่วนร่วมในการวางแผนการ เรียนของตน วิจารณ์ความต้องการของตนและประเมินผลตนเอง

6. ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างครูกับครู ความสามารถและความเต็มใจ ในการทำงานร่วมกันของครู จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น งานที่ต้อง การความร่วมมือของครู เช่น การปรับปรุงหลักสูตร การให้คะแนน การรายงานกิจกรรม ของนักเรียน เป็นต้น

7. ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหาร การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ของโรงเรียนเสมอ ๆ ทำให้ครูมีโอกาสพบปะติดต่อกับครูใหญ่หรือผู้บริหารมากขึ้น การ ทำงานร่วมกัน มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ทำให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปรึกษาหารือ และยอมรับข้อบกพร่องและข้อดีของกันและกัน

8. ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชุมชน สร้างความสัมพันธ์อันดี กับผู้ปกครองและชุมชน ช่วยให้ประชาชนมีความเข้าใจเป้าหมายของโรงเรียน และยิน

ตีให้ความร่วมมือในการพัฒนาเด็กไปในแนวเดียวกัน ความร่วมมืออาจเกิดได้จาก

8.1 จัดโปรแกรมของโรงเรียนให้สนองความต้องการของชุมชน
8.2 การให้พ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กเข้าใจว่า การให้งานหรือการบ้าน เพื่อช่วยซ่อมเสริมสิ่งที่เด็กเรียน มิใช่เป็นการเพิ่มภาระแก่เด็ก

8.3 ครูและผู้ปกครองอาจนำข้อคิดชม หรือข้อเสนอแนะของแต่ละฝ่ายไปใช้ในการสร้างสรรค์ เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขปรับปรุงเด็กร่วมกัน

9. โปรแกรมเพื่อการปรับปรุงครู อาจมีโครงการใหญ่ 2 โครงการ เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการของครูคือ

9.1 โปรแกรมจัดการอบรม โดยจัดอบรมครูเป็นครั้งคราว

9.2 การฝึกอบรมและประชุมก่อนเปิดภาคเรียน โดยเข้าร่วมฝึกอบรมหรือประชุมกันระหว่างครู โรงเรียนต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและหาทางแก้ไขปรับปรุงปัญหาต่าง ๆ ให้ดีขึ้น¹

ในปี ค.ศ. 1963 ฮาร์ล (Douglass Harl) ได้กล่าวถึงความสำคัญ และหน้าที่ความรับผิดชอบของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมว่า ครูในโรงเรียนส่วนใหญ่จะเชื่อฟังหัวหน้าหมวดวิชา เพราะเป็นผู้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และเป็นผู้บริหาร ดังนั้นอาจารย์ใหญ่จะต้องส่งเสริมให้หัวหน้าหมวดวิชาสนใจในสาขาวิชาของตน และประสานงานกับหัวหน้าหมวดวิชาอื่น ๆ โดยได้กล่าวถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าหมวดวิชาไว้ดังนี้

1. ให้ความช่วยเหลือแก่ครูใหม่ ในเรื่องเกี่ยวกับชุมชน โรงเรียน ระเบียบข้อบังคับ กฎต่าง ๆ หลักสูตรและประมวลก่ารสอน

2. ช่วยในการวางแผนงานและดำเนินการทดลองการศึกษาแก่ครูในหมวดวิชาของตน

¹ Glenn Myers Blair, Educational Psychology, (New York : The McMillian Company, 1962), pp. 588 - 606.

3. แนะนำหนังสือ วารสารที่เป็นประโยชน์แก่ครูในมหาวิทยาลัย
4. เป็นผู้นำในการอภิปรายให้ความคิดเห็นแก่ครูในการใช้วิธีสอน การเลือกอุปกรณ์ เรื่องระเบียบวินัย ทั้งรายบุคคลและส่วนรวม
5. ช่วยครูใหญ่เรื่องการวางแผนงบประมาณรายจ่าย
6. เป็นผู้นำในการพิจารณาแบบเรียน หนังสือประกอบอื่น ๆ ที่จัดให้มีขึ้นในห้องสมุด
7. ช่วยเหลือศึกษานิเทศกรและครูใหญ่ในการเลือกครูใหม่
8. เป็นผู้นำในการปรับปรุงแก้ไขประมวลการสอน
9. ให้ความร่วมมือในการทำบัญชีเกี่ยวกับการจัดเครื่องมือและตำราเรียน
10. ช่วยครูใหญ่ทำตารางสอนของแผนกวิชา¹

ในปี ค.ศ. 1964 เนกเลย์และดีน (Negley and Dean) อธิบายว่า ตำแหน่งหัวหน้ามหาวิทยาลัย เป็นตำแหน่งที่มีคุณค่าทางค่านแนะนำ และควบคุมควรจะมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อไปนี้

1. ทำการสอนให้เป็นตัวอย่างที่ดี และสามารถสาธิตการสอนได้ด้วย
2. จัดทำตำราและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การสอนดีขึ้น
3. เยี่ยมห้องเรียน ทำงานร่วมกับครูอื่น ๆ แนะนำวิทยากรแขนงต่าง ๆ จัดให้มีทัศนศึกษา จัดทำไฮสคอปทัศนวัสดุให้ตามความเหมาะสม
4. ร่วมกับครูในมหาวิทยาลัยปรับปรุงหลักสูตร ประมวลการสอนและตำรา
5. ช่วยเหลือในการประชุมนิเทศครูใหม่
6. ช่วยแนะนำจัดหาครูแทน เมื่อครูคนหนึ่งคนใดขาด

¹Harl R. Douglass, Modern Administration of Secondary School, (New York : Blaisdell Publishing Company, 1963), pp.

7. ถ้าหากมีการฝึกสอนภายในโรงเรียน ก็ควรให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ฝึกสอน
8. ให้คำปรึกษาแก่ครูทั้งในส่วนตัว และการสอนเป็นการบำรุงขวัญ หรือกำลังใจทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ
9. ยอมรับและส่งเสริมครูที่มีความคิดริเริ่มในด้านการสอนหรือด้านอื่น ๆ
10. ให้มีการประชุมครูในหมวดวิชาอย่างสม่ำเสมอ
11. วิทยฐานะที่เป็นสื่อกลางติดต่อภายในหมวดวิชา
12. ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานในหมวดวิชาทำการค้นคว้าวิจัย
13. ช่วยเหลือกิจกรรมพิเศษนอกเหนือการเรียนการสอน โดยการช่วยเหลือกิจกรรมและให้ความสะดวก เช่น กิจกรรมของชุมนุมชน โปรแกรมของชุมนุม และการปรึกษาแนะอาชีพ
14. ให้ความช่วยเหลือแก่ครูที่มีปัญหาเรื่องระเบียบวินัย
15. ช่วยเหลือนักเรียนในการตัดสินใจเลือกวิชาเรียนภายในหมวดของตน
16. ให้ความช่วยเหลือแก่โครงการแนะแนว
17. เป็นผู้นำในการเตรียมการวางแผนการทดสอบ¹

ในปี ค.ศ. 1969 ธอรัม (Reho Francis Thorum) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ โดยมีชื่อภาษาอังกฤษว่า " " ?

การวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาแบบแผนวิเคราะห์และประเมินคุณค่าของหัวหน้าแผนกวิชาในโรงเรียนมัธยมใหญ่ ๆ เป็นที่เชื่อกันว่า ตำแหน่งหัวหน้าแผนกวิชานั้นเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญ ในการสำรวจได้เลือกโรงเรียนมัธยมใหญ่ ๆ ที่มีอยู่ในเมือง

¹Ross L. Neagley, and Evans N. Dean, Handbook for Effective Supervision of Instruction (Englewood Cliffs N.J. : Prentice-Hall, 1964), pp. 106 - 107.

ใหญ่ ซึ่งมีพลเมืองราว 5 แสนคนหรือมากกว่านั้น กับโรงเรียนใหญ่ ๆ ที่ตั้งขึ้นได้ 2-3 ปี ใ้รับคำตอบคืนจากหัวหน้าแผนกวิชาในโรงเรียน 333 โรงเรียน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ในโรงเรียนมัธยมใหญ่ ๆ ไม่ปรากฏว่ามีการจัดสายงานแบบอื่น ๆ นอกเหนือไปจากการจัดเป็นแผนกวิชา
2. การบริหาร โดยแบ่งครูให้เป็นกลุ่มวิชาเล็ก ไม่ใคร่ใช้กันในโรงเรียนมัธยมใหญ่ ๆ
3. ในโรงเรียนมัธยมใหญ่ ๆ ใหม่ ๆ เริ่มจะมีการเปลี่ยนแปลงในค่านับบริหาร การรวมครูให้อยู่ในกลุ่มวิชาเล็ก ๆ และจัดเป็นแผนกวิชา
4. มีสัมพันธ์ภาพน้อยมากระหว่างปริมาณงานของหัวหน้าแผนกวิชา กับเวลาทำงานนั้น
5. อาจารย์ใหญ่มักคิดว่า หัวหน้าแผนกวิชาเป็นคนที่มีความสามารถหลายด้าน และเป็นคนที่มีความสามารถรับผิดชอบได้ทุกด้าน
6. ไม่มีข้อบกพร่องระหว่างโรงเรียนเก่าและโรงเรียนใหม่ เกี่ยวกับความคิดในการบริหารแบบแผนกวิชา โรงเรียนคงดำเนินการต่อไปที่หาให้หัวหน้าแผนกวิชา มีอำนาจควบคุมดูแลแผนกวิชา โรงเรียนใหม่เปลี่ยนแปลงการปฏิบัติให้ผิดไปจากโรงเรียนเก่าเพียงเล็กน้อยเท่านั้น¹

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹Reho Francis Thorum, "The Emerging Concept of the Department Head in the Large School," Dissertation Abstracts 29 (February, 1969) : 2502 A.